

הליך תקני לקיום פגישה עם הבורא

הרב שמואל פולק שליט"א

כבר קרה לי (ומסתמא גם לך) שרציתי איזה משהו מהעירייה או ממשרדי הממשלה. ובמקום להגיע כמו בן אדם עם הניירת ועם המסמכים ולהגיש בקשה... לא!!! מיד ניגשתי לעסקנים והתחלתי להפעיל קשרים... ובכל מקום שניסיתי לפעול... כל נציג ציבור שפניתי אליו... מיד שאל אותי: רגע... הלכת למשרד פלוני?? לא!! הגשת בקשה?? לא!! הבאת מסמך פלוני?? לא!!! פתחת תיק?? לא!!! אז מה אתה רוצה... תעשה את כל זה... ואם אחרי שעשית את כל ההליך המקובל... בכל זאת זה נתקע... אז תגש אלי ונראה מה לעשות חזרתי הביתה כמובן מאוכזב... שהנציג ציבור מרח אותי... והתחמק ממני ולא עזר לי... ולא היתה לי ברירה... נאלצתי להיצמד להוראות... עשיתי את השיעורי בית... אספתי את כל המסמכים וארגנתי את כל הניירות... הלכתי לפקיד הנכון ופעלתי על פי ההוראות שהוא אמר לי, וראה איזה פלא... הכל הסתדר... בלי קשרים ולא פרוטקציות ובלי כלום... כן... לפעמים זה הפתעה גדולה בשבילנו!!!

מה ההפתעה??? לדעת שיש דרך המלך!!! יש מה שנקרא הליך!!!! בכל תחום וכל נושא יש מסלול מסודר ותקני איך מבצעים אותו ב"דרך המלך"! ואם אתה הולך לפי הספר ואתה פועל לפי ההוראות... אין סיבה שזה לא יעבוד.. רק מה??? לפעמים לפעמים יש מקרים חריגים... שהעסק תקוע, ובשביל זה יש עסקנים, וצריך אולי קשרים ופרוטקציות. עד כאן ברור?? עד כאן מוכר?? אז זהו!!! שעל אותו משקל בדיוק - - בתפילה!!!

אותו סוג של נטיה לפרוטקציות שיש לנו בכל מיני משרדים למיניהם... אותו סיפור יש לנו בתפילה!!! אני צריך ישועה... אני צריך להגיש בקשה לבורא עולם... נו... מה עושים?? אז אם הייתי יהודי פשוט של פעם הייתי פשוט פונה לרבש"ע ומסדיר את העניינים מולו... אבל היות והתרגלנו לפרוטקציות... אז יש לנו נטיה לגשת לתפילה על ההתחלה בצורה של קשרים ופרוטקציות... והיות ואני צריך ישועה... אז מיד הולכים לצדיק לפעול ישועות... מיד נוסעים לקברי צדיקים... על הרגע הראשון אנחנו כבר מחפשים איזה "עסקן" טוב שישחיל את השם שלנו מאחורי הפרגוד וישלח את כל החובות למגרסה ויסדר לנו את החיים...

מה אתה עושה... כבר הסבירו לך בשלל נושאים שיש דרך המלך!!! יש את המסלול המסודר והתקני שאם עושים אותו זה אמור לעבוד... אותו דבר בתפילה... עצור!!! קודם תנסה ללכת בהליך התפילה הסלול והמתוקן והנורמלי... תעשה אותו... תלך לפי ההוראות... ואם אחרי!!! אחרי שפעלת לפי כל ההוראות... אם אחרי הכל לא הצלחת לפעול ישועות... אז תחזור אלי... אז נחשוב על פרוטקציות... איך מארגנים לך ישועות מהדלת האחורית אבל כעת חכה עם זה!!! קודם תעשה את ההליך המקובל... נו... מה המסלול התקני והמסודר של התפילה??? לא תאמין... הלכות תפילה!!!! כן... הלכות תפילה...

בינינו... נכון אתה מאוכזב?? נכון אתה עושה כעת כזה פרצוף כזה... של נו... שויין... נכון?? אז זהו שאני מזה מבין אותך!!! כי בדיוק את הפרצוף הזה אני עשיתי מול אותו חבר עירייה העשירי שהלכתי אליו בתקווה שיעזור לי... וגם הוא אמר לי את מה שכולם עד כה אמרו לי... אני מוכן בשמחה לעזור לי... אבל קודם תלך לפי התקן... תפעל לפי הכללים וההוראות... ואם לא יסתדר אז אני פה תמיד לרשותך... הפרצוף המאוכזב שיצאתי ממנו!! זה בדיוק הפרצוף המאוכזב שאתה כעת עושה!!! הנה... הבן אדם ייבש אותי... מרח אותי... רציתי ישועות... רציתי שכל הבעיות יסתדרו... סוף סוף משהו כותב פה על תפילה... אני כבר שמח שהוא הולך להביא לי איזה משהו טוב... והנה הוא מייבש כמו כולם... שולח אותי לסידור תפילת כל פה... לתפילה הזו שאני מתפלל כל יום... הוי... אני כ"כ מבין אותך... סוף סוף גם אני כמוך!! אבל בא ננסה ביחד לנסות... בא ננשום נשימה עמוקה וניגש לדרך המלך.

בספר החוקים היהודי הנקרא שולחן ערוך!! מסעיף 98 ועד סעיף 72 (כוונתי מסימן פ"ט ועד קכ"ז) שם מפורט בצורה מסודרת וברורה מה התהליך והפרוצדורה של מי שרוצה להגיש בקשה לבורא עולם...

אז זהו!!! אנחנו יוצאים לדרך... כן... זה נשמע מאוד מייבש ונדוש... אבל מחוסר ברירה אנחנו הולכים על זה... בפרט שבתקופת הקורונה באמת כל הפרוטקציות די חסומות... אין לך קברי צדיקים... הגישה לסגולות מרשימות לא כ"כ זורמת... ואין לנו ברירה אלא להיצמד לספר... ובכן: קום הרגע!!! תלך לארון הספרים ותוציא ספר משנה ברורה ואנחנו מתחילים לקרוא את ההוראות!!! בשלב זה תקרא רק את השולחן ערוך... אחרי שבוע ימים שתפעל על פי ההוראות שכתובות בשולחן ערוך... אז פתאום יגיע ההלם הגדול!! אתה פתאום תגלה לתדהמתך שאף פעם לא מיצית את עצמך בדרך המלך... אף פעם לא העלית על דעתך שהישועה מחכה לך בהלכות המוכרות והנדושות בשולחן ערוך... ובעזרת ה' בקרוב ממש תהיה בהלם שבקשתך התקבלה ב... בדרך המלך!!! כן... גם אני הייתי בהלם... שהבאתי את כל הניירת ופשוט קיבלו את זה בלי להפעיל את ח"כ פלוני כי הלכתי

תפילה

לעילוי נשמת

הרב אלטר אהרן יצחק

הרשקוביץ זצ"ל

י"ז בטבת תשע"ו

עלות העלוין לשבת

200 ₪ בלבד

בנק דיסקונט סניף 056

השבון 6(35)

אסמכתא למייל:

shuly390@gmail.com

הפצה: אלעד, בני ברק, חדרה

פתח תקווה, רחובות, אשדוד,

מודיעין עילית ואחיסמך.

לפי הספר... אתה רוצה ישועה??? תקבע מקום לתפילתך!!! רוצה ישועה?? תבא מעשרה ראשונים לבית הכנסת!!! רוצה ישועה?? תבא עשר דקות או רבע שעה לפני התפילה!! רוצה ישועה?? תתעכב עשר דקות או רבע שעה אחרי התפילה... רוצה ישועה?? תשתדל לכיין לכל הפחות בסוף כל ברכה וברכה בשמו"ע... רוצה ישועה??? תשתדל שלא יהא דבר חוצץ בינך לבין הקיר בתפילה... רוצה ישועה?? תדאג שלא יהיו דברים שיוציאו אותך מהריכוז בתפילה!

כל מה שמניתי לך עכשיו זה מפורש בגמרא... וזו רק תחילת הרשימה... יש לי ברשימה יותר מארבעים הלכות המפורשות ממש בגמרא, ומה כתוב שם בעצם? שזה ההליך!!! זה ההליך התקני!!! זה דרך המלך... זה המסלול הקונבנציונלי איך קובעים פגישה עם הרבש"ע באוירה הנכונה ביותר ובשעת איכות המוצלחת ביותר... וככה פועלים אצלו ישועות... ולפני שאתה מנסה דרך עוקפת... תנסה את זה... אל תברח מהנקודה!!! הישועה מחכה לך פה!!! במקום שלך בבית הכנסת!!! באשרי יושבי ביתך... פה... נכון ועכשיו... לא תמלט מזה...

אני רוצה שתבין: בזמן האחרון מדברים הרבה על החיזוק הנדרש ש"לא לדבר בשעת תפילה!!! לא יודע מה לומר אבל בציון של ר' ישיעלה קסטירר אף אחד לא צריך לתפוס חיזוק בלא לדבר... אתה יודע למה?? לא רק בגלל שמגיעים לשם פעם ב... לא רק בגלל זה!! יש פה נקודה אחרת והיא: שכל מי שמגיע לר' ישעילה יודע שעושים פה משהו!!! פועלים פה ישועות!!! ואם עושים פה משהו... אז לא מדברים... בדיוק כמו שאין משיחין בשעת הסעודה... למה לא?? כי עכשיו אוכלים... אז ככה לא מדברים בשעה שעושים משהו!!! והיות ובתפילה שלי אני עושה משהו!!! ואני מבין שבתפילה שלי אני פועל ישועות... אז אני כבר לא צריך מודעות ענק שיצקו עלי שאסור לדבר בשעת התפילה... אני לא אדבר כי... כי אני עושה פה משהו...

משהו פה לא מובן?? אם בבית כנסת אנחנו מדברים... זה רק בגלל סיבה אחת ויחידה: שאנחנו לא מבינים שאנחנו עושים שם משהו!! ואם ככה: אם אתה באמת חושב שאתה לא עושה משהו בבית כנסת... אז... אז אתה פטור מלבא לבית הכנסת... למה להגיד לבן אדם בשפה חריפה... אסור!!! אסור לדבר בשעת התפילה... אני בעד לדבר בעדינות: אתה פטור מלבא לבית הכנסת!!! לבית הכנסת מגיע רק מי שפועל שם משהו... שעושה שם משהו... אם אתה לא עושה כלום בתפילה... רק הצדיקים ופועלי ישועות הם אלו שפועלים שלך... ואילו כשאתה מגיע לבית הכנסת... אתה כמו בלוק שלא עושה כלום... אז תעשה את זה בבית... אתה פטור מלהגיע...

מה אני מתכוין? לאן אני חותר??? ברגע שאנחנו מחפשים פרוטקציות בתפילה... מי הניזוק הראשון?? התפילה שלנו בעצמה!!! ברגע שר' ישעילה פועל ישועות בשבילנו... ברגע שקופות הצדקה מתפללים עלינו... ברגע שהסגולות פועלות בשבילנו גדולות ונצורות... אז אנחנו?? אנחנו נשארים מחוץ למשחק!! אנחנו לא פועלים כלום!!! ואם ככה... לא נותר לנו אלא לפטפט בתפילה... כ... כ... כשברקע מודעות ענקיות שאסור לדבר בשעת התפילה... אדוני היקר!!! תפסיק לכבד את כולם

שיפעלו בשבילך!!! תבין שאתה!! ואתה!! ורק אתה פועל ישועות בתפילה שלך!!! אני במעמד זה רוצה להכריז על סגולה חדשה!!! ארבעים יום לא בכותל!!! לא במקומות הקדושים!! ולא אף צדיק ואף שליח אחר שיעתיר עליך... אלא מאי??? ארבעים יום שאתה בעצמך קובע מקום לתפילתך בבית הכנסת ופשוט מקפיד על כל הלכות תפילה ממקום של הבנה שזה הפרוטוקול המקובל והתקני לקבלת התפילות... אני ממליץ לפני הארבעים יום לעשות איזה שבוע ימים של הרצה... במשך השבוע הזה פשוט תעבור במהירות על כל שו"ע הלכות תפילה... (רק שולחן ערוך ורמ"א, את המשנה ברורה אפשר כבר לדחות לארבעים יום עצמם) תעשה לעצמך רשימה של משימות מה יהודי צריך לעשות בתפילה... (רשימה חלקית: קדושה, חזרת הש"ץ, אמן לכל הפחות של הקל הקדוש ושומע תפילה ושים שלום, מודים, דיני מקום התפילה, לרוץ לתפילה, לצאת לאט, דיני הכריעות, הוראות מדויקות כיצד לעשות עושה שלום, תחנון, נשיאת כפיים, אשרי ובא לציון, מנין הקדישים, לתת צדקה קודם התפילה, לא לעבור או לשבת כנגד המתפללים, וכן הלאה) וקדימה... יוצאים לדרך... כעת יש לנו ארבעים יום שאתה פשוט פועל לפי ההוראות בצורה מסודרת!!! אתה לא צריך לעשות יותר... אבל גם לא פחות... אתה פשוט צמוד לניירת!!! אתה מגיע כל יום לתפילה רבע שעה לפני... כי ה"מבינים" אמרו שזה חלק מההליך שיכול לקדם את הפגישה שלך עם בורא עולם... אתה אומר ברכות השחר בכוונה, ופסוקי דזמרה כמונה מעות כי היועצים טוענים שזה דבר שיכול לקדם את איכות הפגישה שלך עם בורא עולם בדרך לישועה... תעשה את זה ארבעים יום... ו... ותחזור אלי!!!

אם נבין שבתפילה אנחנו עושים משהו!!! אם נבין שאנחנו פועלים משהו... כבר לא נצטרך מודעות ענקיות אסור לדבר בשעת התפילה... כי... כי אנחנו נבין שעושים פה משהו!!! אנא ממך... קורא יקר... תנסה להפעיל קשרים דרך התפילה כמות שהיא!! תנסה להתחזק במבנה של התפילה כמות שהוא... תמצה את עצמך במשבצת הזו... ובעזרת ה' אתה תהיה בהלם לגלות שהישועה נמצאת פה... כאן ועכשיו!

פשטות האמונה

הרב יואל אמר שליט"א

אדוננו דוד המלך ע"ה כותב בתהילותיו הקדושות "בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה". ואח"כ אומר: והתענג על ה' ויתן לך משאלות ליבך. הנה לנו משל מלמד כשיעור באמונה וביטחון והגדרתו, "ורעה אמונה" כמו רועה הצאן שמנהיג את צאנו עם כל "הצאן והעדר שבהם" בפשטות ובתמימות כרועה עדרו. ככה ישליך האדם בטחונו בהקב"ה שכן ארץ ורעה אמונה. ללכת אחרי הקב"ה ב"עיניים עצומות" כמש"כ בפסוק "תמים תהיה עם ה' אלוקיך" ומפרש רש"י הקדוש במקום "התהלך עימו בתמימות ואל תחקור אחרי העתידות ואז תהיה עימו לחלקו". הוי אומר: כשמדובר על "אמונה" בלב בבורא עולם הולכים אחרי הקב"ה ב"שיא" הפשטות כרועה עדרו, התהלך לפני והיה תמים. ואם אתה עושה כן, אזי תזכה להמשך הפסוק: "והתענג על ה' ויתן לך משאלות ליבך".

על הפסוק בתהלים: "והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך" מובא בספר "נתיבות רבותינו" מתורת בית בריסק ביאור נפלא בדברי הפסוק ממרן הגרי"ז זצ"ל שכך אמר: בזכות ובשכר מה יתן הקב"ה לאדם משאלות ליבו לטובה בזכות ובשכר כח מידת הביטחון שבטח בהקב"ה וסמך עליו שהכל ממנו ומה שנצרך לאדם יתן לו. ובזכות זה שמתענג על הביטחון בבורא עולם "יתן לו ה' יתברך משאלות ליבו לטובה", עכ"ל. וידוע שמרן הרב מבריסק זצ"ל היה מחזיק כולל אברכים ומשלם להם מידי חודש, וסיפר הרב שלמה לורנץ ז"ל ששמע מהרב מבריסק, שהרב זצ"ל התחיל לחשוב על המליגה לאברכים רק ביום ר"ח עצמו. ותמיד הסתדר עם השגת הסכום לפני ר"ח. ופעם אחת שהגיע הזמן ולא היה הסכום כלל, הציע הרב לורנץ ז"ל למרן הרב מבריסק זצ"ל שיש לו משהו שיתן את כל הסכום בהלוואה במלואה. והרב מבריסק לא הסכים באומרו: אני מוכן למכור בקלות את מידת הביטחון שלי בעבור זה.

זכורנו קרוב לעשרים שנה שהגענו לבני ברק לקבל עצה טובה וברכה ממרן הגאון הגדול רבי חיים קנייבסקי שליט"א בדבר הקבלה לשיבות הגדולות מרן יעץ וברך וכו', אך הייתה התעקשות אישית להיכנס לשיבה מסוימת והגר"ח שליט"א שוב הסביר. יעץ וברך, וכשהמשיכה הבקשה הזדקף מרן שליט"א ואמר: או... זיין גיזענט... (תהיה בריא). אם זה היה טוב לך. זה היה לך. עכ"ל. כגמול עלי אימו כגמול עלי נפשי.

פעם אחת שאלנו יהודי גדול, מה שלום הרב? והשיב- "ברוך ה' בלי טובות." כלומר: ברוך ה' טוב. גם בלי טובות מיוחדות שעושה ה' יתברך. גם במצב הקיים ב"ה, בלי טובות.

שמעתי מהמשגיח הגה"צ רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א שסיפר אודות מו"ר הגאון הגדול מרן ראש הישיבה הרב בצלאל טולידאנו שליט"א על מעשה שהיה: בזמן שהוקמה הישיבה, ישיבת "זוהר התורה" נסע מו"ר הישיבה שליט"א להיוועץ ברבו הגדול רבי ישוע בער סולובייצק זצ"ל על הקשיים בהשגת תרומות בחו"ל, השיבו רבו זצ"ל, כאשר פתחת את הישיבה בירושלים, אמרת להקב"ה אני מוכן ללמד את הילדים שלך תורה אבל כסף אני לא יודע לעשות. אז הוא שולח לי את הכסף כל חודש. אתה הראת לו שהינך מוצלח ויודע לנסוע לחו"ל רק שיעזור לך שם, אז אתה חייב להמשיך.

לעמוד לפני ה'

הגאון רבי צבי שרגא גרוסברד זצוק"ל

"וה' הוא ההולך לפניך הוא יהיה עמך לא ירפך ולא יעזובך לא תירא ולא תחת".

יש לדקדק למה נאמר וה' הוא ההולך וגו' ולא כתוב ה' אלוקיך כפי שכתוב לעיל "ה' אלוקיך הוא עבר לפניך", ותירץ רבנו האור החיים הקדוש לפי שאין הקב"ה מייחד את שמו על הצדיק בחיים חיותו, לכן כאן בפסוק שנאמר אודות יהושע לא התייחד שם ה' עליו, אבל לעיל כשמדובר על כלל ישראל בזה הקב"ה מייחד את שמו עליהם, כפי שנאמר בתחילת עשרת הדיברות "אנכי ה' אלוקיך".

ותמוה, שהרי בפרשת כי תבוא כתוב "ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם ואמרת אליו 'הגדתי היום לה' אלוקיך' וגו', והרי הפסוק הזה מדבר על כהן שיהיה בימך על כהן פשוט בדרגותיו שיתכן ויש פיקפוק לא לתת לו את הבכורים, ושעליו צריכה התורה

להדגיש לכהן שיהיה בימך, ועל כהן זה מתייחד שמו יתברך בצורה ישירה ואישית, כשהמביא ביכורים אומר לכהן "הגדתי לה' אלוקיך", היתכן, והרי אין הקב"ה מייחד את שמו על החיים, ואם על צדיקים גמורים כהאבות וכיהושע בן נון לא התייחד שמו יתברך, הייתכן שיתייחד על כהן הדיוט.

אלא היות שהכהן עומד בשעת עבודתו לפני ה' יש לו חשיבות יתירה, אף יותר מהצדיקים. ולכן לא כתוב כאן על יהושע "ה' אלוקיך", אבל הכהן שעובד בבית המקדש, אפילו אם אינו בעל מדרגה גבוהה, אבל עמידתו בעבודה לפני ה' מקנה לו באותה שעה חשיבות יתירה, והקב"ה מייחד שמו עליו.

צא ולמד כמה גדולה היא העבודה לפני ה', שהיא מרוממת את האדם עד למדרגה ששם ה' מתייחד עליו ביחוד. ובזמנינו שאין לנו עבודה אלא התפילה, הרי מי שעומד בתפילה הוא עומד לפני ה' ומתעלה למדרגה גבוהה ועילאית כל כך, עד שאפשר לייחד את שם ה' ולקרוא עליו "ה' אלוקיך".

היסורים, לטובתנו?

הרב ישי שלום שליט"א

"אתם נצבים", מדוע נסמכה פרשת ניצבים לפרשת קללות? כיוון שראו ישראל מאה קללות חסר שניים חוץ מהקללות שבהר סיני מיד הוריקו פניהם אמרו מי יכול לעמוד בכל אלה, מיד קרא אותן משה והיה מפייסן, הקללות מקיימות אתכם שנאמר "צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא" משל למה הדבר דומה לגיבור שהעמיד קורה והיה יורה בה חיצים החיצים כלים והקורה עומדת.

לכאורה החשש של עם ישראל היה מוצדק מאד, וכי מי ירצה לחיות בצל הפחד של הקללות וייסורים, ועוד מהי פשרה של תשובת משה לעם "הקללות מקיימות אתכם" כיצד הקללות מקיימות אותנו?

מסביר רבנו המהר"ל ישנם ב' טובות בעולם יש טוב גשמי ויש טוב רוחני, הטוב הגשמי הוא טוב המתייחס לצרכי הגוף השונים והטוב הרוחני מתייחס לכוחות הנפש לכוח הרוחני שבאדם, והאדם מפקד ומנתב ברצונותיו בין הרדיפה אחר הגשמיות לבין הרדיפה אחר הרוחניות, ולפעמים קורה שהאדם נוטה יתר על המידה אחר רצונותיו החומריים ו"שוכח" הוא לטפח את צדדיו הרוחניים, והבורא רוצה שהאדם יפתח ויטפח את כוחותיו הרוחניים לכן הוא נותן לאדם "תזכורות" בדוגמת הייסורים שיזכירו לו את ייעודו בזה העולם, הייסורים ממעטים את כוח הגוף ובכך הם מזכירים לאדם את המרכיב העיקרי שבו. הצרה בכוחה להחזיר את האדם למוטב מעצם העובדה שאדם שנמצא בצרה מיד הוא מתפלל מיד הוא קורא תהלים, למה מה השתנה שהוא החליט פתאום לקרוא תהלים? פשוט הוא מרגיש שהקב"ה נותן לו תזכורת שחלה הזנחה בכוחות הרוח שבו ולכן צריך עכשיו "עזרה ראשונה" שתמלא את מצבור הזכויות הרוחניות ובכך יוסר הצורך באותה תזכורת לא נעימה.

כיוון חשיבה זה הוא לאו דווקא בנוגע לאדם הפרטי וצרותיו הפרטיות אלא כיוון חשיבה זה תופס גם לגבי הכלל, לפעמים יש אדם שנמצא בצרה ובני משפחתו שותפים הם לצרתו גם הם מרגישים את הכאב שעובר על יקירם, ויתכן שגם כאן הקב"ה מצפה לשינוי מהם שהרי אמרו חז"ל שלוקה אחד מבני החבורה תדאג כל החבורה, וא"כ גם כאן כשנגזרה הגזירה על אותו אחד מבני המשפחה

הקב"ה לקח בחשבון גם את כל הצער שיצטערו כל הסובבים אותו ועם כל הצער נגזרה הגזירה משמע שהיה מגיע להם הצער ולכן גם עליהם להתעורר ולהגביר את הכוח הרוחני שבהם.

לסיכום הצער שלפעמים נגרם לנו בין בצורה ישירה ובין בצורה עקיפה יש לו סיבה ומטרה כדי להעיר אותנו ולהזכיר לנו שיש מטרה רוחנית שלשמה באנו לעולם.

ביטחון והשתדלות, עד כמה?

הרב יעקב ישראל לוגאסי שליט"א

שאלה המנקרת בלב כל מאמין-עד כמה להשתדל ולטרוח בעניני עבודה ורפואה וכדומה. ובכן עד כמה להשתדל, ישנה לכך תשובה פשוטה, והיא, כל אחד לפי מדרגתו נתבע על רבוי השתדלות, אלא השאלה היא היאך ידע האדם מהי מדרגתו בביטחון כדי שמכך ידע עד כמה עליו לצאת ידי חובתו בהשתדלות, ומעבר לכך הנו מפרז.

ונבאר את הדברים היטב בסיעתא דשמיא, יהודי המקציב לעבודתו שמונה שעות עבודה ויתר זמנו נותן לתפלה ולשעורי תורה, כאשר נשאל אותו למה אינך עובד שתיים עשרה שעות, עונה הוא: זה נראה לי מוגזם! שתיים עשרה שעות לעבוד, ללא תורה, ללא תפילה?! אם כן, מבין הוא ששתיים עשרה שעות זהו מוגזם וחסר ביטחון מוחלט, אולם שמונה השעות שהוא עובד זה מקבל אצלו, שהרי אם נטען לו למה אינך ממעט משמונה שעות עבודתך? יענה: צריך השתדלות... הרי שמדרגת בטחוני מסתכמת בכך שאין מן הראוי לעבוד יותר משמונה שעות, ומכך בלבד הוא נרתע, מאחר שזו מדרגתו בביטחון. ישנו יהודי במדרגה גבוהה יותר של ביטחון העובד ארבע שעות למחיתו, כשנשאל אותו למה אינך עובד שמונה שעות, עונה: מגזם אצלי לעבד כל כך הרבה. דהיינו, כמו שמוגזם לעובד שמונה שעות לעבד שתיים עשרה שעות-כן מגזם אצל בעל מדרגה גבוהה יותר העובד ארבע שעות לעבד שמונה שעות, וכיון שזו מדרגת בטחוני, יתבע על כך אם יתפתה להוסיף שעות עבודה ולהתבטל בגללם מתורה ומצוות.

וכשישאל זה מדוע אינו עובד פחות מארבע שעות? יענה הרי צריך השתדלות..., דהיינו מה שענה קודמו על שמונה שעות, יענה זה על ארבע שעות, כי זוהי מדרגת בטחוני. כמובן שהאדם צריך להעפיל ולהתרומם במידת בטחוני בהקדוש-ברוך-הוא ולחזק אמונתו בהקדוש-ברוך-הוא ולצמצם את ההשתדלות, אולם עד כדי שיתבע על כך-זהו כל אחד לפי מדרגתו, ולפי מדרגתו-מה שמבין הוא שמוגזם אצלו, אם יתפתה ליצרו בכל זאת לעשותו, הרי שיתבע על כך.

ולהלן כמה כללים להלכה ולמעשה בנושא השתדלות וביטחון מספר "באמונתו יחיה" להרב יואל שורץ שליט"א בתוספת עוד ענינים נחוצים הנראים, לעניות דעתי: אמרו חז"ל (פסחים סד): אין סומכים על הנס. וצריך גם עניני השתדלות [מלבד ליחידי סגולה, כפי דעת האלשי"ך, שבטחונם מושלם ואינם צריכים לשום השתדלות (עיין אבן ישראל פ"ג)]. וכתב השל"ה (שער האותיות ערך דרך ארץ): צריך האדם לראות להמציא לעצמו איזה מלאכה או עסק שממנו תהיה פרנסתו ופרנסת בני ביתו, ואל יסמוך על מתנת בשר ודם, חס וחלילה, ולא לידי הלוואתם, "ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו" (ירמיה יז, ז). עד כאן. וכן מצינו בגמרא

עצות בעניני ההשתדלות הנכונה במסחר ובהשקעת הכספים. ב"חובות הלבבות" כתב, שיבחר מקצוע לעצמו המתאים לתנאי גופו ושכלו ומה שנמשך אליו בטבעו, וידע ויאמין כי הכל מאתו יתברך ולא מהאומנות.

ולהלן כמה הנהגות בעניני השתדלות: א. ביטחון בעניני מצוה ובעניני שדוכין: בעניני מצוה יש להרבות בהשתדלות ולא לסמוך על ביטחון בלבד, משום שההשתדלות בעניני המצוה גם היא מצוה (חזו"א). וכן יברח בכל כחו מנסיון ולא יסמוך על סיעתא דשמיא. ובעניני שדוכין כתב הגר"א ("אור יהל" בביאור ההיכלות פרשת פקודי היכל ו') שיש לבטח בה', בהיות ובגמרא (מועד קטן יח, ע"ב) מובא שמה' אשה לאיש, אם כן אחר שהדבר נגזר כבר דינו כעניני פרנסה ששיך בהם ביטחון. והגאון ר' שלמה זלמן אוירבך זצ"ל אמר בזה שאפילו שמהגאון מוילנא משמע שיש בשדוך לבטוח בה', מכל מקום אין כוונתו שלא ישתדל כלל, אלא יעשה השתדלות מועטת ויבטח בה'. ב. ביטוח חיים: על עניני אחרים אין יכול אדם לבטוח, ובכלל זה מי שעושה בטוח חיים, שזו דאגה למען אחרים, וראוי לעשות (בשם הגר"א קוטלר). וכן כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח חלק ב' סי' קיא), ונמוקו הוא-דהוי בכלל השתדלות המחיבת כבכל עניני המסחר [וגם אין בזה משום "אל תפתח פה לשטן" (שו"ת-ב' חיים ס' כו)].

ובשו"ת לחם שלמה (יו"ד ח"ב סי' סז) ועוד גדולים הסכימו עמהם. ג. ביטוח לצורך נישואי הילדים: כתב בשו"ת פרי השדה (ח"ב סי' מד) שזה הינו ככל המסחר, ומותר. שהרי צריך האדם לעשות מסחר ולבטוח בה', ואיסור מניעת הביטחון הוא, כשסומך על ההשתדלות ולא על הקדוש-ברוך-הוא, אבל אם עושה השתדלות וסומך על הקדוש-ברוך-הוא, אין בזה חסרון. ד. הנהגת הביטחון לתלמיד חכם: תלמיד חכם צריך לעשות פחות השתדלות. וכתב האבן שלמה (פ"ג אות ד): "ואנשי חיל הן אבירי לב בשלמות הביטחון להגות בתורה יומם ולילה, לא להשגיח על בניו ובנותיו הצועקים ללחם, וכמו שאמרו (ערובין כב) על הפסוק: 'שחרות כעורב'. ומה עושה לו הקדוש-ברוך-הוא? מזמן לו אדם להחזיקו כמו יששכר וזבולון".

באגרות חזון איש (ח"א כט) כתב: "ומי שתורתו אומנותו הוא בטוח מבטח עז, וכמו שנאמר 'לא ראיתי וכו'" (תהלים לו, כה). ויש להקפיד על עתיד הקרוב לחשוב להווה ומותר לחקר עליו. ואמנם אם מוכן חצי ההכרחיות באיזה כולל, נכון להקל לחצי, ולרבע לא שמענו".

ז. השתדלות בעניני רפואה: הרמב"ן בריש פרשת בחקותי (ויקרא כו, יא) כתב: מה לרופא בבית יראי ה'. ובספר הגאון החסיד מוילנא הביא מספר ליקוטים [כתב יד], שיש חלוק בין מכה חיצונית כמו חבלה שמותר לרופא לרפא לבין מכה פנימית שאסור לרופא לרפא. אך כבר כתב הרמב"ם (פיה"מ פסחים פרק ד), שרפואה היא כמו אכילה, וכמו שצריך לאכול-כך צריך להתרפא. בספר המספיק לעובדי ה' כתב, שמי שאינו בדרגה של חסידים הראשונים ואינו עוסק ברפואה, הרי זה מתחייב בנפשו. בספר ציץ אליעזר (ח"ה סוף סי' טו) כתב: "כיום אין לסמוך על נס ויש לשאול ברופאים, וכי יכול לשנות ולומר כי גדול הוא מכמה חסידי הדורות שנתרפאו על ידי רופאים, וכמעט אסור יש בדבר-או משום יוהרה, או משום להזכיר עוונותיו לסמוך על נהנס במקום סכנה (ברכ"י סי' שלד). ועין שו"ת הרשב"א (ח"א סי' תיג)".